

KOMLÓSSY GYÖRGY

A geológus és kalapácsa egyszer csak megnyugszik

Második rész

A Természet Világa 1998. évi különszámában „Bauxitföldtani kalandozások a világ körül – avagy volt egyszer egy kis gyerek úgy élt mint az istenek” című történeteimből elmeséltem, hogyan lesz az emberből geológus, ha már egyszer magyarnak született és hogyan jutottam el a világ öt földrészén közel kéttucatnyi országba bauxitot kutatni, technológiai kísérletekhez mintát venni, vagy megkutatott telepekről szakvéleményt adni. Akkor már éppen 60 éves voltam, de mint amolyan vássott, vén kölyök, szerettem volna még játszani, még csavarogni egy kicsit.

India, de még mindig nem utoljára

Északkelet-Indiában, a Maikala Range területén. Tipikus bazaltos vidék, öt-hét kilométer hosszú penepén felszínekkkel. Ott találkoztam törzsi közösségekben élő emberekkel, akik a hegyről jó, ha havonta mentek le a városokba a legszükségesebb dolgait (só, cu-

India (Ghandamardan): A bauxitlelőhelyek megközelítése időnként némi fáradsággal is jár

kor, liszt, petróleum) beszerezni. Naplemente. Sétáltam a hasig érő száraz fűben, egyszer csak jöttek az emberek hazafelé a munkából, színes ruhákban, a ringó csipőjű asszonyok fején a rézből készült vízfordó edényekkel, fáradtan, és boldogan, és énekszóval.

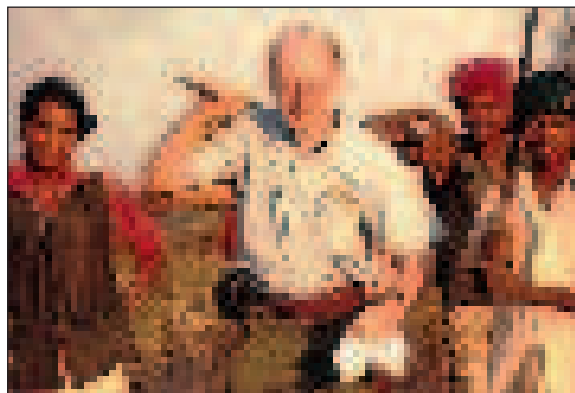
Fantasztikus találkozás. A BALCO (Bharat Aluminium Company) 2002-ben felkért, hogy tekintsem át az addig végzett kutatásokat, a jövőbeli kutatási lehetőségeket, de mindenekelőtt azt, hogy nyersanyagoldalon hogyan lehetne a korbai timföldgyárat (ami az Aluterv technológiájára épült a 70-es évek elején) gazdaságosabban üzemeltetni. Jó feladatnak látszott, örömmel vállaltam.

Ez a terület Chattisgarh Államban (Közép-Észak-Kelet India) van, bányáik Korbától pedig 150–200 kilométerre voltak. Rögtön nagy lelkesedéssel fogadták az idegent. Aztán meghívtak teára. Vissza ne utasítsam már! Láthattam, hogy az Isten az embert normálisnak teremtette, s ők ezt meg is őrizték.

Aztán mentek tovább haza az emberek, a lemenő nap sugara még visszaintett a rézedényekről, te meg csak ballagsz még tovább, kezdedben a kalapács, mész ki a peremre, ütöd a követ, az pattan, ott a szilánk a kezdedben, csak nézed, nézed, az meg mesél, be nem áll a szája. Megunod, eldobod, ütöd a következőt, hát az is csak mondja a magáét: alak, anyag, folyamat, ahogy Vadász professzortól tanultad. Mert a kő az mesél, te geológus vagy, és érted. A világ boldogsága, 64 évesen.

Az a nagy, szent Oroszország

A SUAL és a RUSAL, két nagy orosz alumíniumipari cég egyesülni szándékozott. Ehhez mindkét cégnek a vagyontárgyait

India, Jamirapat plató: törzsközösségekben boldogan élő hegyi lakók között

(beleértve nyersanyagkészleteit) fel kellett mérni. Ezzel az ICF-Kaiser londoni irodáját bízták meg. Steve Coackley hívott magához geológusnak. Mentünk. 2003 tavasza volt. Nekem a szeveruralszki bauxitot, az acsinszki szienitet (Urál) a cseramjanszki kvarcitlelőhelyet (a Bajkálon túl, Burját Mongólia) és a timáni (Komi Autonóm Köztársaság) bauxitját kellett értékelnem. Orosz-angol tolmácsról gondoskodtak.

Két hónap alatt elég jól megismerhettem az oroszokat, elmondhatom, mint ahogy több egykori hadifogoly is elmondta, ha nem lettek volna oroszok, nem élhette volna túl a fogságot. Kiváló emberek voltak, ezek közül pedig a csúcs a szibiryák, a szibériai orosz. Örültem, hogy együtt dolgozhattam velük.

Oroszország nagy ország, aki csak térképről ismeri, el sem tudja képzelni. Órákon át repül a gép a tajga felett, itt-ott elszórva kis nyomorúságos faházak és csak erdő meg erdő. Ahogy az ember nyugatról kelet felé halad, úgy megy vissza az időben. Az Urálban Gorbacsov-éra van, attól keletre már Brezsnyev. Sztálinig nem jutottam el. Ugyanígy a vodka fogyasztása is növekszik: egységnyi mennyiség/fő/nap.

Szeveruralszokban több bauxitlelőhely van, ma már csak mélyművelés. A vietnami primér bauxittal analóg előfordulás. Így otthon érezhettem magam a témában. De

az, hogy csak drágán feldolgozható devon bauxitot ezer méter mélységig kutatták, azt már, ha látja is az ember, nehezen hiszi. Egy 800 méter mély aknába ereszkedtünk

India: az Udgiri bánya bejáratánál Banjara cigányasszonyok énekszóval, táncsal köszöntik a magyar geológust

le, ahol már modern gépeket alkalmaztak. Hogy mindez hogyan lehet így is gazdaságos, talány.

A hazai szocialista tapasztalatok ott aztán aranyat értek. A tárgyaláson kérdezte a főmérnöktől Steve, mennyi volt a fejtési veszteség 2002-ben. Borisz mondta, hogy nem tudja. „Hogyhogy nem tudja?” „Mert azt most Moszkvában tárgyalják.” Az a szegény angol majd elájult, egyszerűen fogalma nem lehetett arról, hogy a bányászati veszteség az nem annyi, amennyi, hanem annyi, amit a hatóság jóváhagy. Kértük a korábbi jóváhagyott számokat. Ott volt: terv 19%, teljesítés 18%. Világos, a tervet túl kellett teljesíteni. De az is világos volt, hogy olyan karsztos, egyenetlen környezetből, modern, nagy teljesítményű gépekkel ez lehetetlen. Mondtam is Borisznak: „Főmérnök úr, az önök fejtési vesztesége legjobb esetben 25%, de inkább 30%.” Borisz nézett, nézett és csak annyit mondott mozsno. (lehet). Hát világos, úgy kellett készletet számolni, hogy a hivatal által előírt fejtési veszteséget a termelés során produkálni lehessen. Ezt itthon mi is így csináltuk. Tudtam. Mikor a tárgyalásnak vége volt, kezét fogtunk és oda bökte: „Jurij malagyec” (kb. bevaló gyerek). Ezt úgy értelmeztem, hogy a becslült fejtési veszteség jó lehet.

Az acsinszki pirogén timföldgyártáshoz szienitet bányásznak. (Ez egy nagy alumínium-tartalmú mélységi magmás kőzet). Ez gazdaságos lehet, ha az energia ingyen van. Már a jelentést írtuk Moszkvában, amikor Steve megkérdezte: „Mondd George, láttál-e már szienitet egyáltalán korábban az életben?” „Hát persze.” „Hol?” „Tudod az egyetemen, a közettani tanszék folyosóján voltak a kőzetek vitrinben. A szienitek a középtájon lévő szekrény legfelső polcán voltak.” Jót ne-

vetett rajta. Aztán amikor a történetet később legendás memóriájáról híres Ság Lacinak elmesélem, nagyot nevetett és mondta: te, azok tényleg ott voltak. Persze, hogy ott voltak, másodéves koromban én segitettem Póka Tencinek vitrint takarítani, emlékeztem rá. Ezzel szemben az igazság az, hogy Ditróban (az anyai ősök szülőhelyén, Gyergyóban) láttam eleget.

Jöttünk autóval vissza, Irkutszk felé. Márciusban a Bajkál-tó még vastagon befagyva. Az út mellett ott a sok halárus. Valahol megálltunk, hogy sétáljunk is egyet a tavon. Ott már több autó állt. Meglátták a két idegent: „nu tak, druzjami, kak gyelajtye?” (nos hát barátaim hogy vagytok?) – és már meg is hívtak ebédre. Az asztal a motorház teteje volt, melyet körbeálltunk. Majd a damaszt Pravdából füstölt halat szedtek elő. Ez volt az ebéd, vodkával. Jókedv, bratyzis meg ocseny bolszja ruszkaja dusa (az a nagyon nagy orosz lélek). Engem, mint egykori tábor-tagot, az 50–100 szóból álló orosz tudásomat nagyra becsülték (nem úgy, mint volt orosz tanáraink, akik rendre kettest adtak), jókedvükben nagy nevetések között veregettek hátra, és amit nagyon szere-

tek: megint „malagyec” lettem. Igazán kedves emberek.

Aztán elmentünk fel Komiföldre is, a sarkkör közelébe, a timáni bauxittelepek felértékelésére, én még rokonlátogatóba is. Ott ilyenkor hideg van. Elmentünk a működő bányát megtekinteni, a gépkocsi várt ránk vagy két órát, a motort meg nem állították le, nehogy az újraindítással vesződni kelljen. Március 9-én meg nőnap ünnepség. Micsoda műsor! Volt ott aztán keringő, tangó, rock and roll. Ott volt egész ifjúságom táncczenéje. Aztán a rokonok – mert ezt tudták – még vadászatra is hívtak, meg halászatra. Ez viszont elmaradt. Vissza kellett menni Moszkvába. A fene egye meg!

Moszkvában jelentésírás. Julian Clark, a főnök szólt, hogy adjak egy rövid összefoglalást, mondjuk úgy négy oldalban. Mentem meggyőzni: „Julian, négy oldal az oroszoknak nem lesz elég, én tudom.” „George, légy szíves, négy oldalt.” Aztán meg egy nekifutás.

Megint visszapattantam. Jó. Készítettem egy négyoldalas variációt és egy tízoldalas is. Odaadtam neki: „Na figyelj, itt két változat van, ha az oroszoknak nem elég a négyoldalas, vedd elő a tízoldalas.” Julian megjön a tárgyalásról, a geológiát a tízoldalas részletességgel elfogadták, meg még Peter Mizeraét is, aki lengyel származású Ausztráliában élő, szintén amolyan ex-bolsevista szakértő volt. A többi hiánypótlásra visszadobták. Julian, az angol úr, díszvacsorát adott nekünk a szállóban. Jó volt az a szocialista előélet, még lehetett használni. Jöhettek haza. De néhány nap múlva érkezett egy csomag, benne egy darab csiszolt rapakivi gránit lap. A szálloda éttermének asztalain forró edények alátéte gyanánt szolgált. Tudta, hogy ez nekem nagyon tetszik. Mondtam, hogy már loptam is volna egyet, de egy magyar az oroszától azért csak ne lopjon már. Valahogy szerzett egyet és DHL csomagban elküldte. Egy angol úr, ő meglehet.

Szaúd-Arábiában nyáron meleg van

Nagyon. 45 fok árnyékban. Igen, de az egész országban nincs árnyék. René Fealdantól (MA'ADEN – Rijád) 2003-ban kaptam egy telefont, hogy mennék már ki és adnék szakvéleményt az ottani bauxittelepekről. Később kiderült, hogy Smith Campbell ajánlott oda, akivel Conakryban találkoztam és mint írtam, erre minden oka megvolt: hisz Gyuri bachinak iker unokái születtek 6,3 kilogrammal. Ő dél-afrikai volt, legalábbis akkor. Alumíniumipari fejlesztésekkel foglalkozott a világban mindenütt, ahol tudott. Legutol-

Az a nagy szent Oroszország. Útban Jekatyerinburgból Szeveruralszk felé

só hírem róla, hogy a kínaiaknak dolgozik. Igazi vagabund.

Rijádba Dubajon keresztül érkeztem. Dubajban majd egy napot töltöttem. Pecsék egy hely. Egyetlen gyalogos ember nincs az utcán. Csak hűtött kocsikkal közlekednek, hűtött helyiségekben laknak. Kivétel persze a pakisztáni és sudáni munkás, aki az utakon, épületeken dolgozik. A

geológiai jelentéseket, nehogy már tétlenül maradjak, megküldték a szállodának, hogy addig is tanulmányozzam azokat. Ezt úgy kell megoldani, hogy lemész az úszómedencébe, beállsz a vízbe nyakig, a partra kiteszed, és ott lapozgatsz, nézegeted, állva. Néhány órát ki lehet így bírni.

Amikor beléptem a királyságba, hiába volt vízumom, még egy nyilatkozatot alá kellett írni, hogy tudomásul veszem, drogkereskedésért és erőszakos nemi közösülésért a jeddai hóhér lecsapja a fejemet. Minthogy az erőszakot, különösen a szerelmi életben, addig sem gyakoroltam nyugodtan aláírtam. Másnap reggel találkoztam René Fealdannal, aki Fülöp-szigeteki (filippinó) volt és ausztráliai vasércbányászatban járatos mérnök. René egy charmeur volt, pompás angoltudással, kellemes humorral.

A Bajkál-tó. Miután az újságpapírba csomagolt füstölt halat megettük jól esett a vodkázás

Folyamatban volt ott egy részletes kutatás, melynek megbízhatóságát kellett ellenőriznem. Az alkalmazott fúrési technika – amit René vezetett be és amivel nagy területet már felfúrtak – teljesen alkalmazatlan volt arra a bauxitra, amire azt alkalmazták. Ezzel a technikával fúrt készleteket nem fogadhattam el. Véleményem őt személyében sértette. Köztünk a kapcsolat derűről borúra vált. Ez érthető volt, mert a bányanyitáshoz a MA'ADEN csak úgy kapott kölcsönt a banktól, ha a készleteket egy független, és ilyen munkára nemzetközileg elfogadott szakértő elfogadja.

Végül azonban céget mégis csak szerződtette René. A feladat az volt, hogy kellett egy földtani térkép, másrészt pedig egy próbabánya, amitől René a kutatás megbízhatóságának igazolását várta. Erre a munkára kötöttünk is egy szerződést. Volt is erre nekem két derék geológus kollegám, Sanyi a bányához (ő a Bakonyi Bauxitbányáknál csiszoló-dott) és Zsolt a geológiai térképezéshez.

Július volt. Hat liter vizet ittunk egy nap. A vizet úgy kell inni, hogy nekitámaszkodsz az autónak és felhajtod. Támaszkodni azért kell, mert ha ezt elmu-

lasztod, már attól is beajulsz a homokba, hogy hátra hajtod a fejedet. Ez velem megtörtént. Igaz, csak egyszer. Ne kelljen az arabnak jönni és talpra állítani, mégis csak snassz!

A két komával megegyezvén vissza is mentünk. Együtt dolgoztunk egy hétig, ahol egy Qiba nevű oázis pompás szállásán laktunk. Aztán amikor minden rendben volt, kezét fogtunk és én jöttem vissza.

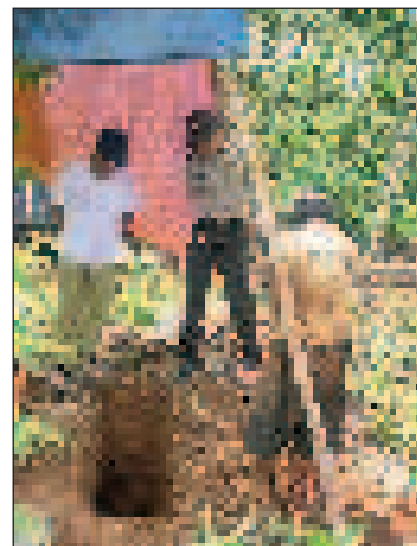
Néhány nap múlva hajóközom a Boszporuszon, gyönyörű idő, enyhe nyári szellő, pipázás a fedélzeten, a török töltőgeti a teát a csészébe. Nagyon elégedett voltam, micsoda prima üzletet kötöttem, két kollégámnak jó fizetéssel jó munkát szereztem, egyszerűen el voltam magamtól ragadtatva. Nem tartott sokáig. Telefon. Az arabok hívtak. A két magyar összeveszett. Nem tárgyalnak egymással. Az égő pipámat kis

híján lenyeltem. Tengerbe vetem magam, gondoltam. Ez itt a vég, egy nemzetközi szerződés mögött két, a maga nemében pompás ember elkezdte gyilkolni egymást. Qibában, az oázisban, kétezer kilométerre a Boszporusztól. Na, most vége a világnak! Mit tegyek? Istenem, mondd már meg, mit tegyek!

Az ima meghallgattott. Felhívtam Sanyi feleségét. Elmeséltem, mi a helyzet. Mondta, jól van, azért ő tudja, hogy Sanyi is megéri a pénzét, kérte, hogy bízzam rá, majd rendezi. És mi történt? E-mailen, telefonon, de valahogy rendezte. Majd később jelentette, hogy a két ember megállapodott: csak szakmai dolgokban tárgyalnak egymással. Aztán Sanyi és Zsolt elvégezte a feladatát. Megkaptam a térképet magyarázó szöveggel és a próbabánya eredményét, kifogástalan minőségben. Hozzá kell tegyem, hogy a próbabánya és a kutatási eredmények, mint ahogy az várható volt, köszönőviszonyban sem voltak egymással.

A légből kapott bauxitkutatás: amikor az embert már azért fizetik, hogy ne dolgozzon

A világ megkutatott és reménybeli bauxitvagyonát legutóbb úgy 70–80 milliárd tonnára becsültem (Bárdossy 1989: 54 milliárd). A jelenlegi termelési ráta 270 millió tonna/év. Így ez a nyersanyag elvileg 250–300 évig lenne elegendő. Igen, de ebből jó, ha 20–25 milliárd érhető el a telepek értékét meg nem haladó költséggel járó infrastruktúra fejlesztése nélkül. A világ nagy termelői cégei között állandó harc folyik

Tayan bauxitkutatás. A 0,6 x 1,2 m-es szelvényben 6–8 méterre lemélyített aknában dolgozni csak arra szabott méretű munkásokkal lehet

kedvező helyzetben lévő új területek megszerzésére. Ehhez geológus kell.

Vancouverben, 2003-ban, a Rio Tinto évvértékelő beszámolóján Albanes úr, a vezérigazgató megemlítette, hogy bizony most bauxithoz értő szakember kellene, de nincs. Ahogy később elmesélték: David Cliff és Iain Scarr geológusok odamentek. Mondták, mi tudunk egyet. Amilyen szrencsém volt, hát nem engem tudtak... Az egyiket az arany-, a másikat a bórkutató-szában segítettem, de tudták rólam, hogy a szerelem az nálam a bauxit.

Röviddel később kaptam egy megkeresést egy Dave Andrews nevű geológustól (Rio Tinto Project Generation Group, Melbourne, Ausztrália), hogy találkozzunk Caracasban. A cég ott egy timföldgyár ötletét vizsgálta. Kellett volna nekik vagy 200–300 millió tonna bauxit, jó megközelíthetőséggel. Mentem. Csatlakozott hozzánk egy ecuadori koma és helikopteres terepbejárással végigkutatattuk a Guiana-pajzs nyugati peremét az Orinoco folyó mentén.

Leszállunk, néztük a térképet, a morfológiát, mi legyen a következő hely a leszállásra. A főnök mutatta, odamentünk és leszálltunk. Feltűnt, hogy mindig ott szálltunk le, ahol én is tettem volna. Nem gondoltam volna, hogy ez a mentális harmónia egy évtizedes közös munka előhímeke. Néhány leszállóhelyről is kellett gondoskodni. Az indiánt felvittük a géppel, megmutattuk neki a helyet, néhány nap múlva elkészült a tisztás. De hogy hogyan találta meg azt a helyet, amit mi felülről mutattunk, az már maradjon a természeti népek tudománya.

Jött aztán Arild Larsen is (Norsk Hydro, Oslo). Geológus kellett neki Indonéziába. Siklósi Péter, volt Aluterv-es timföldtech-

nológus jóvoltából engem talált meg. Meg is hívtak, én meg bemutattam, hogyan lehet távérzékeléssel bauxittelepeket találni. Meg is kaptam a felkérést, menjek el Indonéziába, Nyugat-Kalimantan szigetére. Ott van megkutatott terület, nézzem meg, hogy van-e bauxit a foglalt területeken kívül. Jött velem Dominique Butty, svájci geológus is, akinek több mint húsz évvel korábban a suriname-i készleteit vizsgálgattam. Dominique ezt tudta rólam, mégis barátságosan találkozottunk. Nem cso-

Venezuela. Bauxitkutatás levegőből. Így, persze, könnyű a hegyeket járni

da, volt min jót nevetni. Aztán megbeszél- tük az egyéni vállalkozás nehézségeit is. Arra a megállapításra jutottunk, hogy az egyéni vállalkozó olyan, mint a rosszlány, mindenkinek dolgozik, de nem szajha, mert akinek egyszer már dolgozott, annak az adataira, amit e munka során szerzett, vigyázni kell. A meghatározás pontosan így szól: „*the independent consultant is a prostitute, but not a whore*” Csak persze a megszerzett tapasztalatokat, tudást víz- si magával tovább újabb és újabb cégek szolgálatában.

Akkoriban Budapestről még Jakartába is Ausztrálián keresztül utaztam. Fő- nököm tudta, hogy miután elmegyek tőlük a Norsk Hydro-nak fogok Indonéziában ügyeskedni. Mindketten éreztük, hogy ez nem fenntartható helyzet. Lehetetlenség, hogy az embert jól tartják, megbecsülik, már első osztályon utaztatják, jó szállá- sokon tartják, tutujgatják, szeretgetik, az- tán kezét fognak, még meleg a kéz, ami- kor már azok ellen kezd el dolgozni, akik olyan jól tartották. Ezért kitalálta, hogy következő évtől kezdve (2007) megeme- li a napi díjamat és szerződésileg biztosít évi hatvannapnyi munkát, de kizárólagos- an csak nekik dolgozhatok. „Retainer geologist”, azaz fenntartott geológus let- tem. Ezt én úgy fogtam fel, hogy most már azért fizetnek, hogy ne dolgozzak (más- nak). Ezt már meg is érdemeltem, mert

volt olyan, hogy dolgoztam és nem fizet- tek, aztán még olyan is, hogy dolgoztam és fizettek, ez a variáció még nem volt.

Következő feladatomban a Guiana-pajz- s mintegy 2 millió km²-nyi területének bauxitföldtani felmérése volt. Akkor már a GIS (Geographical Information System) szakember Pataki Robi lett, szintén a FÖMI áldozatkész szakembere. Robi, vi- déki gyerek lévén, már korán megtanul- ta, hogy csak akkor mehet Tápiószőlőre Gődöllőre az egyetemre, ha otthon előbb megfejezi a teheneit. Kül- lönben a tehének bögnék. Tudta, hogy minden fel- adatot pontosan határidő- re kell elvégezni, mert ak- kor Gyuri bácsi bög. Rosz- szabb, mint a tehének.

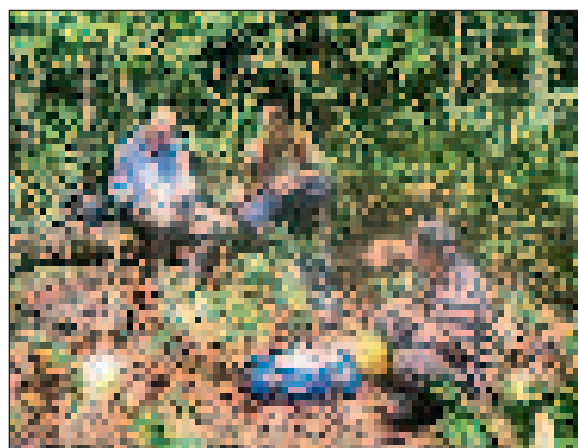
Elkészültek a térképszo- rozatok, magyarázó szö- veggel együtt, repültem Melbourne felé, amikor Hongkongban csengettek, azaz szembesültem az- zal a felismeréssel, hogy „Komlóssy fiam, hát te hü- lye vagy”. Melbourne-ben ott várnak az irodában a szép színes térképeim ki- terítve, csillognak a szem- ek, tetszik a fiúknak. Pe- dig akkor be kellett val- lanom, hogy amit addig nekik csináltam az „a heap of shit”. Nagy zavar, ez a stílus a civi- lizált világban ismeretlen, nekem már elnézték. „Mi a bajod velem?” „Hát az, hogy a Roraima homokkő, ami óriási kiterjedésű sík felületű formákkal jelent- kezik (Tafel Berg), nem lehet bauxitos, mert tö- mör. Impermeabilis, nincs lecsapolás, nincs bauxit.” „Na jó, meg tudnád ezt nekünk úgy is csinálni, hogy jó legyen?” „Persze, meg is csinálom.” Nem vonták el a napi díjamat, a szemét munkát épp úgy kifizették, mintha jó lett volna. De ha már ott voltam Ausztráliá- ban, kértem a főnökömet, hadd menjek el Weipába, a világ egyik legnagyobb bau- xitbányájába, ami ott van a kontinens má- sik felén, északon, az ausztrál nyuszifülek egyikén. Elmentem tanulmányútra.

A Rio Tintonál a biztonsági és egész- ségügyi szabályok betartását igen kemé- nyen megkövetelik. Nincs mellébeszélés. Elmentünk az Iwakurama Nemzeti Parkba (Guiana középső része) az Essequibo fo- lyó partjára. Kirándulás a folyón, motor- csónakkal. „George vedd fel légy szíves

a mentőmellényt.” „Mi a fenének? Tudok úszni.” „No, vedd már fel légy szíves!” „Miért, jó ez a krokodilok ellen?” – tesz- telvén a fiú idegeit. Kezdték egyre feszül- tebbé válni. „No és a piranhák ellen?” Kb. eddig bírta. Éreztem, abbahagytam. Men- tünk és gyönyörű volt az őserdővel borí- tott hegyek között a vízen száguldozni.

Guianába aztán megint visszaküldtek. A világ egyik legérzékenyebb természe- ti csodája. Az volt a feladat, hogy a ko- rábban kutatott Pakaraima bauxitjáról vé- leményt adjunk. Mowsonnak kettős fel- adata volt, egyrészt gondoskodni kellett az út megszervezéséről az érkezés pil- lanatától a távozásig az országon belül, ahogy ma mondják, a logisztikáról. Szál- lodáról, fogadókészségről, segédmunká- ról. Magyarán mindenről. Ebbe az útba Helio Morales brazil geológust is bevon- ták. Georgetownból bérelt négyszemélyes repülővel utaztunk a terepre egy falucs- kába. Jellemző módon mi arra addig nem szállhattunk fel, míg az USA-ból hívott műszerész át nem vizsgálta és biztosná- gosnak nem találta. Az volt. Mehetünk.

Mentünk az erdőben, kezükben a dzsun- gelkés, vágták a liánokat, pont úgy, ahogy azt filmekben láthattuk. Mindenütt óriási fák és sötét. Erre az alkalomra nekünk va- lamilyen fényvisszaverő zubbonyt is kel- lett venni, amin csikok világítottak. Egy igazi dzsungel, akkora lármával, hogy an- nál nagyobb már csak legfeljebb a Sziget

Guiana. Jobban esik a falat, ha csak egyedül esznek

Fesztiválon lehet. De ez más. Ez a termé- szet csodálatos fesztiválja. Szóval mentünk, egyszer csak elfogyott minden út, ösvény. Mowson elővette a GPS-t nyomogatta, pró- bálta megtudni, merre vagyunk. Az indi- án meg körbenézett, elindult egyedül, ide csapott, oda csapott, 5–10 perc múlva jött, hogy mehetünk. Megtalálta a csapást. Erre „civilizált” ember képtelen lett volna. ●

A cikk harmadik, befejező részét a júliu- si számunkban közöljük.